

TALIS KO'RSATKICHLARI ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHISINING REFLEKSIV MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH JARAYONINI TADQIQ ETISH

Muminova Umida

Termiz davlat pedagogika instituti

Boshlang'ich ta'lim kafedrası dotsenti. p.f.f.d (PhD)

Jabborova Shahlo

Termiz davlat pedagogika instituti magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20554332>

Annotatsiya

Mazkur maqolada TALIS (Teaching and Learning International Survey) xalqaro tadqiqoti ko'rsatkichlari asosida boshlang'ich sinf o'qituvchilarining refleksiv madaniyatini rivojlantirish jarayoni tahlil qilinadi. Refleksiv madaniyatning pedagogik faoliyatdagi o'rni, o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga ta'siri hamda TALIS tadqiqotida aks etgan asosiy indikatorlar yoritilgan. Shuningdek, boshlang'ich sinf o'qituvchilarida refleksiv yondashuvni shakllantirishning samarali usullari va metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: TALIS, refleksiv madaniyat, kasbiy rivojlanish, pedagogik refleksiya, boshlang'ich ta'lim, pedagog kompetentligi, ta'lim sifati.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining kasbiy kompetentligini rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ta'lim sifati ko'p jihatdan pedagogning o'z faoliyatini tahlil qila olishi, mavjud muammolarni aniqlashi va ularni bartaraf etish bo'yicha qarorlar qabul qilish qobiliyatiga bog'liq. Shu nuqtai nazardan refleksiv madaniyat pedagogik faoliyatning muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'ladi.

TALIS xalqaro tadqiqoti o'qituvchilar va maktab rahbarlarining mehnat sharoitlari, kasbiy rivojlanishi hamda ta'lim sifati bilan bog'liq omillarni o'rganishga qaratilgan. Ushbu tadqiqot natijalari o'qituvchilarning refleksiv faoliyatini rivojlantirish bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar chiqarish imkonini beradi.

Tadqiqotda ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, TALIS hisobotlari ma'lumotlarini o'rganish, qiyosiy tahlil, kuzatish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Shuningdek, refleksiv madaniyatning tarkibiy qismlarini aniqlash hamda ularning o'qituvchilar faoliyatidagi namoyon bo'lish darajasini baholashga alohida e'tibor qaratildi.

Refleksiv madaniyat pedagogning o'z faoliyatini baholashi, tahlil qilishi va takomillashtirishga intilishida namoyon bo'ladi. TALIS tadqiqotlarida o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi bilan bog'liq quyidagi ko'rsatkichlar refleksiv madaniyatni rivojlantirish uchun muhim omillar sifatida e'tirof etiladi:

- Kasbiy rivojlanish dasturlarida ishtirok etish;
- Hamkasblar bilan tajriba almashish;
- Darslarni kuzatish va tahlil qilish;
- O'z-o'zini baholash faoliyati;
- Ta'lim jarayonida innovatsion metodlarni qo'llash;
- O'quvchilar natijalarini muntazam monitoring qilish.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining refleksiv madaniyatini rivojlantirishda darsdan keyingi tahlil, pedagogik kundalik yuritish, o'zaro kuzatuv va mentorlik tizimi muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday faoliyatlar pedagogning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda kasbiy mahoratini oshirishga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, reflektiv madaniyat darajasi yuqori bo'lgan o'qituvchilar o'z faoliyatini samarali tashkil etadi, innovatsion metodlarni faol qo'llaydi va o'quvchilarning ta'lim natijalarida yuqori ko'rsatkichlarga erishadi. TALIS ko'rsatkichlari ham kasbiy hamkorlik va uzluksiz malaka oshirishning ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Tadqiqot davomida reflektiv madaniyatni rivojlantirishning quyidagi samarali yo'nalishlari aniqlandi:

Kasbiy refleksiya ko'nikmalarini shakllantirish.

O'zaro hamkorlik asosida darslarni tahlil qilish.

Kasbiy rivojlanish rejasini ishlab chiqish.

Pedagogik innovatsiyalarni joriy etish.

O'quvchilar yutuqlarini muntazam monitoring qilish.

Bugungi kunda ta'lim tizimida reflektiv yondashuvni rivojlantirish o'qituvchining kasbiy kompetentligini oshirishning muhim omili hisoblanadi. TALIS tadqiqotlari natijalari shuni ko'rsatadiki, o'z faoliyatini muntazam tahlil qiluvchi va kasbiy rivojlanishga intiluvchi pedagoglar ta'lim sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bois pedagoglarni tayyorlash va qayta tayyorlash tizimida reflektiv madaniyatni shakllantirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

Xulosa qilib aytganda, TALIS ko'rsatkichlari asosida boshlang'ich sinf o'qituvchisining reflektiv madaniyatini rivojlantirish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Reflektiv faoliyat pedagogning kasbiy o'sishini ta'minlaydi, innovatsion yondashuvlarni qo'llashga undaydi va o'quvchilar ta'lim natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi. Shuning uchun o'qituvchilarni tayyorlash va malakasini oshirish jarayonida reflektiv madaniyatni rivojlantirishga qaratilgan metodik tizimni takomillashtirish maqsadga muvofiqdir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners. OECD Publishing.
2. TALIS 2018 Results (Volume II): Teachers and School Leaders as Valued Professionals. OECD Publishing.
3. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
4. Muslimov N.A. Pedagogik kompetentlik va kasbiy rivojlanish. – Toshkent, 2020.
5. Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2018.
6. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent, 2021.